

ORSAM BÖLGESEL GELİŞMELER DEĞERLENDİRMESİ

NO.26, HAZİRAN 2015

SURİYE'DE Şİİ MİLİSLER VE SİYASİ ÇÖZÜM

Oytun ORHAN

Oytun Orhan, 2009 yılından bu yana ORSAM'da araştırmacı olarak görevine devam etmektedir. Temel olarak Suriye ve Lübnan konularında çalışan Orhan'ın İsrail-Filistin, Irak ve Türkiye'nin Ortadoğu politikası konularında da çalışmaları yer almaktadır. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamlayan Orhan, yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde "Kimliğin Suriye'nin Bölgesel Politikalarına Etkisi (1946-2000)" başlıklı tezi vererek tamamlamıştır. Orhan, halen Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde doktora eğitimine devam etmektedir.

Suriye krizinin çözümünü zorlaştıran unsurların başında iç savaşa farklı ülkelerden gelerek katılan yabancı savaşçı sorunu gelmektedir. Ancak bu sorun daha çok IŞİD'e katılan yabancı savaşçılar bağlamında ele alınmaktadır. Buna karşın Suriye rejimi saflarında da çok sayıda ülkeden on binlerce yabancı savaşçı yer almaktadır. Bunların büyük bir kısmını Irak ve Lübnan'dan gelen ve İran tarafından organize edilen milis gruplar oluşturmaktadır. Bu gruplar kimlik dayanışmasının yanı sıra kendi güvenliklerinin garantisi olarak Esad yönetimin yıkılmaması adına mücadele etmektedir. Suriye'de düzenli ordu giderek zayıflarken yabancı milis grupların ve dolayısıyla İran'ın etkisi giderek artmaktadır. Suriye'de milisleşme süreci iç savaşa siyasi çözüm bulma çabalarının önündeki en büyük engellerden biridir ve bu risk her geçen gün artmaktadır. Bu çalışmada söz konusu argüman çerçevesinde Suriye'deki yabancı savaşçı sorununun rejim kanadındaki boyutunu oluşturan yabancı Şii milisler ele alınmıştır.

Suriye iç savaşında yabancı savaşçılar sorunu sadece IŞİD bağlamında tartışılmaktadır. Ancak sorunun diğer bir boyutunu rejim saflarında başta Irak ve Lübnan olmak üzere değişik ülkelerden gelerek iç savaşa katılan gönüllü savaşçılar ve milis güçler oluşturmaktadır. IŞİD'e yabancı savaşçı katılımında kaynak ülkedeki sivil toplum kuruluşlarının rolü olmakla birlikte doğrudan bir devlet desteği sözkonusu değildir. Örgüt kendi sahip olduğu uluslararası ağ ve sosyal medya aracılığı ile savaşçı devşirmektedir.

Dolayısıyla IŞİD'in Irak ve Suriye'de kontrol ettiği bölgeleri herhangi bir devletin etki alanı olarak tanımlamak mümkün değildir. Rejim saflarındaki yabancı savaşçıların çok büyük çoğunluğu ise İran ve onun etkisindeki Lübnanlı Hizbullah örgütünün yönlendirmesi, koordinesi, desteği ile hareket etmektedir. Hatta her iki aktör bizzat sahada Suriyeli muhaliflere karşı mücadele vermektedir.

Buna paralel gelişen bir diğer süreç Suriye'de rejim ordusunun giderek zayıflaması ve yabancı savaşçılara

daha bağımlı hale gelmesidir. Hatta rejimin ayakta kalmasında en önemli faktörün Hizbullah örgütünün 2013 yılında iç savaşa katılımı olduğu konusunda yaygın bir kanaat söz konusudur. Aynı şekilde Iraklı Şii milis güçler kritik bölgelerdeki savunma savaşlarında önemli rol oynamıştır. Hizbullah, Lübnan sınırının, Şam ve Humus'un kontrolüne katkı sunarken Iraklı Şii milisler ise Şam ve çevresi, Halep ve çevresi ile İdlib'te Nubul ve Zahra gibi yerleşimlerin savunulmasında kritik rol üstlenmiştir.

2013 ve 2014 rejimin nispeten savunmada başarılı olup saldırı aşamasına geçtiği yıllar olmuştur. Şam'ı ve şehir merkezlerinin neredeyse tamamını elinde tutmayı başarmıştır. Ülkenin kıyı şeridi ve Şam, Hama, Humus gibi büyük illerde ilerleme kaydetmiştir. Hatta Halep'i tamamen kuşatmaya ve Humus'ta olduğu gibi muhalifleri teslim olmaya zorlamaya çok yaklaşmıştır.

Ancak 2015 yılı Suriye'de rejimin ayaklanmayı askeri yöntemlerle bitirmesinin mevcut şartlar altında neredeyse imkansız olduğunun anlaşıldığı yıldır. Muhalifler 2015 yılı başı ile beraber Suriye'nin kuzey ve güney cephelerinde önemli kazanımlar elde etmiştir. Rejimin bir bölgede sağladığı askeri üstünlük kalıcı olamamaktadır. Bölge kontrol edildiği düşünülürken başka bir yerde çatışmalar yaşanmakta ve rejimin ele geçirdiği bölgeler yeniden muhaliflerin kontrolüne geçebilmektedir. Halep'i kuşatmaya yakın olduğu söylenen rejim şehir etrafında ve İdlib'te önemli kayıplar yaşamaktadır. İdlib'in elden çıkması ile rejim için hayati öneme sahip Lazkiye Vilayeti giderek daha fazla tehdit altına girmektedir. Güney cephesinde ise muhalifler Dera ve çevresinde, Şam çevresinde, Lübnan sınır hattında ilerlemektedir. Bu ortamda Suriye ordusu hem yeni kaynak bulma hem de ordunun moral motivasyonunu yüksek

Suriye iç savaşında yabancı savaşçı sorununun önemli bir boyutunu rejim saflarında değişik ülkelerden gelerek iç savaşa katılan gönüllü savaşçılar ve milis güçler oluşturmaktadır.

seviyede tutma konusunda sıkıntı yaşamaktadır.

Suriye’de 2015 yılı ile beraber askeri dengenin rejim aleyhine bozulmasının en önemli nedenlerinden biri Iraklı Şii milis güçlerin IŞİD’in Musul’u ele geçirdiği Haziran 2014 tarihinden sonra ülkelerine dönmeye başlamasıdır. Bu gelişme ile beraber Iraklı Şii milisler için kendi ülkelerinin güvenliği öncelik kazanmış ve Iraklı Şii dini lider Ali Sistani Suriye’de savaşan güçlere geri dönüş çağrısı yapmıştır.¹

Yukarıda sıralanan gelişmeleri özetleyerek dört tespit yapılabilir.

a. Suriye’de rejim zayıflarken rejimi destekleyen dış aktörler giderek daha fazla etkinlik kazanmakta ve rejimin bu unsurlara bağımlılığı artmaktadır.

b. Merkezi ordunun zayıflamasına paralel hem muhalif hem de rejim kanadında milisleşme süreci hız kazanmaktadır.

c. Milis güçlerin neredeyse tamamının İran tarafından destekleniyor ve yönlendiriliyor olması Suriye’de İran etkisini artırmaktadır.

d. Milisleşme ve merkezi otoritenin zayıflaması barış için muhatap bulamama riskini artırmakta ve

her geçen zaman zarfında siyasi çözümü zorlaştırmaktadır.

Abartılı bir ifade olmakla birlikte bazı Suriyeli muhaliflere göre “Suriye giderek İran işgali altına girmektedir.” Muhalifler esasen rejim güçlerini yendiklerini ancak şu anda Suriye’de esas savaştıkları gücün İran ve onun vekilleri olduğuna inanmaktadır.² İran bölgesel etkinlik mücadelesinde sert gücünü kullanmaktan çekinmeyen bir dış politika takip etmektedir. Ancak sert gücü kullanırken doğrudan çatışmanın tarafı olmamaya dikkat etmektedir. Ortadoğu’da devlet dışı aktörler ile ortak kimlik ya da çıkar temelinde kurduğu patronaj ilişkisi üzerinden askeri mücadelelere dahil olmaktadır. Böylece çatışmayı kendi içine taşımamakta, maliyeti azaltarak uzun süre sürdürülebilir bir savaş imkanı elde etmekte, doğrudan kayıpları en aza indirmekte, uluslararası hukukun bağlayıcılığından muaf olmaktadır.

Doğrudan kendine bağlı milis güçler sayesinde merkezi otoriteler üzerinde de etki kurmaktadır. İran bu aktörlere savaşçı bulma, askeri eğitim sağlama, ateş gücü temin etme, finansal yardım, askeri danışmanlık gibi destekler sunmaktadır. Lübnan’da Hizbullah ve Irak’ta Şii milisler ve son olarak Suriye iç savaşında Şii milisler ile kurulan ilişkiler bunun örnekleridir.

Suriye rejimi 1980 yılından bu yana İran ile müttefik ilişkisi içinde olsa da iç ve dış politikada bağımsız hareket edebilme imkanı olan bir ülke idi. Ancak iç savaş ile rejimin zayıflaması ve Şii milislerin ortaya çıkması Esad rejiminin giderek daha fazla İran’a bağımlı hale gelmesi ve Suriye’nin belli bölgelerinin doğrudan bu ülkenin etki alanına girmesine yol açmaktadır. Bu çalışmada Suriye’de söz konusu sonucu doğuran Şii milisler konusu ele alınmaya çalışılacaktır. Öncelikle Suriye’de “Şii Cihadı”na

Suriye’de 2015 yılı ile beraber askeri dengenin rejim aleyhine bozulmasının en önemli nedenlerinden biri Iraklı Şii milis güçlerin IŞİD’in Musul’u ele geçirmesi ile beraber ülkelerine dönmeye başlamasıdır.

giden süreç kısaca anlatılacak ve sonrasında Suriye'de rejim saflarında savaşan milis güçlerin tablosu ortaya konmaya çalışılacaktır.

Suriye'de Şii cihadı ve milis güçlerin gelişimi

Suriye'de rejim yanlısı silahlı milis güçlerin varlığı Baas Partisi'nin iktidara geldiği 1963 yılı sonrasına kadar uzanmaktadır. "Halk Komiteleri" adı altında rejim yanlısı ve çoğunluğu azınlık gruplarına mensup Suriyeli gönüllülerden oluşan bu silahlı güç belli bir hiyerarşik yapısı olmayan ve ihtiyaç anında bazı

toplumsal olayları bastırmak için kullanılan bir araç olmuştur.³ Mart 2011 tarihinde Suriye'de halk ayaklanmasının başlaması ile Halk Komiteleri rejime yerel düzeyde katkı sunmuştur. 2012 yılı sonuna doğru Suriye rejimi İran yönlendirmesi ile beraber Halk Komiteleri'ni "Ulusal Savunma Gücü" (USG) adı altında yerel milis güçler olarak örgütlemeye başlamıştır. İran, USG'nin oluşumu ve gelişiminde önemli rol oynamıştır. 2012 yılında ABD Ulaştırma Bakanlığı, USG'ye İran Devrim Muhafızları'ndan eğitim, silah, malzeme ve para aldığı gerekçesiyle yaptırım

uygulama kararı almıştır.⁴ Hiyerarşik bir yapı kazanan USG'ye rejim tarafından silah, maaş ve gerektiğinde havadan askeri destek verilmiş, bu yapıdan kendi bölgelerini muhaliflere karşı koruması beklenmiştir. USG kritik savaşlarda ve ön saflarda yer almamaktadır. Ancak bir yerleşim ordu ve Hizbullah tarafından ele geçirildikten sonra USG'ye bağlı Suriyeli milis güçlerin kontrolüne bırakılmaktadır. 2015 yılı itibarıyla USG'nin yaklaşık 40 bin savaşçıya sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Yabancı savaşçılardan oluşan rejim yanlısı milis güçler ise 2012 yılının ortaları ile beraber Suriye'de ilk kez görülmeye başlamıştır. İlk dönem yabancı Şii milis gruplar 2007 yılında Irak merkezi hükümetinin Sadr Hareketi'ne bağlı Mehdi Ordusu'na yönelik operasyonları sonrasında Suriye'ye kaçan ve bu ülkede mülteci olarak yaşayan Mehdi Ordusu eski askerlerinden

oluşuyordu. Diğer kesim İran dini lideri Ali Hameyney'in takipçisi olan ve Velayet-i Fakih düşüncesine bağlı gönüllü Iraklı Şii savaşçılardı. Bu süreci takiben 2013 yılında Lübnan Hizbullah'ı ve Irak'ın en önde gelen Şii milis güçleri Asaib Ehlul Hak, Irak Hizbullah'ı ve Seyid Şüheda Taburları'na bağlı savaşçılar Suriye'ye gelmeye başlamıştır. Bu güçler içinde Hizbullah'ın katılımı en kritik etkiyi yaratan gelişmedir. İç savaşın seyrini değiştiren Hizbullah'ın katılımı ile önce Lübnan sınırı kontrol altına alınmış ve böylece Humus'un rejim kontrolüne geçişinin önü açılmıştır. Son derece profesyonel ve örgütlü olan Hizbullah şehir savaşında sahip olduğu tecrübe ile rejim ordusundan daha başarılı olmuştur. 2015 yılı itibarıyla Suriye'de 5-6 bin civarında savaşçısı olduğu düşünülen Hizbullah'ı rejim ordusunun "özel kuvvetler" birimi olarak tanımlamak mümkündür.

İran bölgesel etkinlik mücadelesinde devlet dışı aktörler ile ortak kimlik ya da çıkar temelinde kurduğu patronaj ilişkisi üzerinden askeri mücadelelere dahil olmaktadır.

Suriye'de Şii Milis Güçler⁵

IRAKLI MİLİS GÜÇLER

Ebu Fadıl Abbas Tugayı: Abu Ajeeb Abu Hajjar tarafından liderlik edilen El Abbas Tugayı Suriye'deki Iraklı Şii milis güçlerin çatı yapılanmasıdır. Şam kırsalı, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Humus kırsalı, Malula, Kalamun, Yabrud'da faaliyet göstermektedir. Velayet-i Fakih düşüncesini desteklemektedir.

Sıralanacak 5 Iraklı Şii milis grubu Sadr'a bağlı Mehdi Ordusu'ndan ayrılan gruplardır. Bu grupların tamamı Velayet-i Fakih'e bağlılıklarını ilan ederek Sadr Hareketi ile bağlarını koparmıştır.

Asaib Ehlul Hak:

Sadr'a bağlı Mehdi Ordusu'ndan ayrılarak İran ve Hizbullah desteği ile kurulan Iraklı Şii milis güç El Abbas Tugayı'na en fazla katılım sağlayan Iraklı Şii milis güçtür. Faaliyet bölgeleri Halep, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Şam kırsalı, Humus kırsalı, Kusayr, Yabrud'dur. Humeyni'nin ideolojisini takip etmekte ve İran'ın desteğini almaktadır. Kafil Zeynep Tugayı da Suriye'de Asaib Ehlul Hak'a bağlı olarak mücadele yürütmektedir. Kanlı eylemler gerçekleştiren en radikal Iraklı Şii milis grup olarak bilinmektedir.

Esedullah Galib Tugayı:

Asaib Ehlul Hak grubuna yakın olarak bilinen bir milis güçtür. Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Şam kırsalında mücadele yürütmektedir.

İmam Hüseyin Tugayı:

Halep, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresinde mücadele vermektedir.

Hızlı Müdahale Gücü:

El Abbas Tugayı'nın altında faaliyet gösteren Iraklı milis güç Zülfikar Tugayı ve İmam Hüseyin Tugayı ile birlikte hareket etmektedir. Faaliyet bölgeleri Şam Kırsalı, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi ve Yarmuk'tur.

Zülfikar Tugayı:

Zülfikar Tugayı Seyyide Zeynep Türbesi'ni korumak üzere Haziran 2013 tarihinde kuruluşunu ilan etmiştir. Grubun liderleri daha önce El Abbas Tugayı bünyesinde savaşmış komutanlardır. Grup Sadr Hareketi'nden kopan bir oluşumdur. Faaliyet bölgeleri Şam Kırsalı, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Dera, Humus kırsalı, Kuneytra'dır.

Nucebe Hizbullah Hareketi:

Irak Hizbullah'ı ve Asaib Ehlul Hak gruplarının Suriye'ye savaşçı göndermek üzere oluşturduğu Cephe yapılanmasıdır. Bu gruba bağlı olarak Suriye'de faaliyet gösteren alt milis gruplar Ammar İbn Yasir Tugayı, al-Hamad Tugayı, İmam Hasan Mujtaba, al-Ashtar Birliği, Abu Hamr Birliği, Ahmed Kayara Şehitleri Tugayıları'dır. Bu gruplar Velayet-i Fakih düşüncesini benimsemektedir. Halep, Şam, İdlib kırsalında faaliyet göstermektedir.

Irak Hizbullahı:

Irak Hizbullah'ı ile bağlantılı olarak Suriye'de faaliyet gösteren Şii milis gücü Muhtar Ordusu'dur. Bu örgüt doğrudan Kasım Süleymani'nin liderlik ettiği Kudüs Gücü'ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. 2014 yılı başlarında Irak Hizbullahı'na bağlı olarak Irak'ta kurulan Saraya al-Dafa al-Shabi (Halk Savunma Tugayıları) da Suriye'de savaşan örgütlerden biridir.

Vaat Edilen Gün (Yom al-Mawud)

Tugayı:

İran tarafından eğitilen ve silahlandırılan elit bir Iraklı Şii milis gücüdür. 2013 yılından bu yana Suriye'de cihada dahil olmuştur.

Ansarul Akide

Birlikleri:

Bedir Örgütü ile bağlantılıdır. Suriye'deki savaşa Şubat 2014 tarihinde katılmıştır.

SURİYELİ MİLİS GÜÇLER

Ulusal Savunma Gücü:

Rejim yanlısı ve çoğunluğu azınlık gruplarına mensup Suriyeli gönüllülerden oluşmaktadır. Kritik savaşlarda ve ön saflarda yer almamaktadır. Ancak ordu ve Hizbullah bir bölgeyi ele geçirdikten sonra bu gücün kontrolüne bırakılmaktadır. 2015 yılı itibarıyla yaklaşık 40 bin savaşçıya sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Seyit Şüheda Taburları:

2013 yılı ile beraber Irak Hizbullahı bağlantılı olarak Suriye'de savaşa müdahil olmuştur. Suriye'de savaşmak üzere 500 Iraklı Şii gönderdiğini iddia etmektedir. Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Şam kırsalında faaliyet göstermektedir.

Vadul Sadık Kolor-dusu:

Doğrudan İran tarafından desteklenmektedir ve Velayet-i Fakih'i desteklemektedir.

Bedir Örgütü:

İran'a yakın ve Velayet-i Fakih inancını destekleyen bir gruptur. Örgüt Haziran 2013 tarihinde Suriye'deki savaşa dahil olduğunu ilan etmiştir. Örgütün Suriye'ye yaklaşık 1.500 civarında savaşçı gönderdiği iddia edilmektedir. Bedir Örgütü'nün Suriye kolu olarak Şehit Sadr Bakır Tugayı faaliyet göstermektedir. Bedir Örgütü ile bağlantılı olan diğer Şii milis gruplar Hareket al-Talia al-Islami, Hareket al-Abdel'dir. Şam kırsalı, Halep, Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi ve Kalamun'da faaliyet göstermektedirler.

Hasan al-Mujtaba:

Faaliyet bölgeleri Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Şam kırsalıdır.

LÜBNAN

Hizbullah ve Emel:

Lübnan'dan Suriye iç savaşına katılım büyük oranda Hizbullah ve az sayıda olmak üzere Emel Hareketi'ne yakın gönüllülerden oluşmaktadır. Hizbullah; Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Şam kırsalı, Humus kırsalı, Kalamun ve Yabrud'da faaliyet göstermektedir.

Horasan Öncüleri Birlikleri (Saraya Talia al-Khorasani):

Bedir Örgütü ile bağlantılıdır ve doğrudan İran Devrim Muhafızları tarafından destek almaktadır. İran dini lideri Ayetullah Hamaney'i takip edenlerden oluşmaktadır ve logosunda İran Devrim Muhafızları logosu kullanmaktadır.

Sukuru Sahra Tugayı El Hamad Tugayı Kafilu Zeynep Tugayı

İRAN

Fatimi Tugayı: 2013 yılı sonlarında kurulan örgüt bünyesinde İran'da mülteci olarak yaşayan Şii Afganlar savaşmaktadır. Doğrudan İran Devrim Muhafızları Ordusu tarafından desteklenmektedir. Şam, Seyyide Zeynep Türbesi çevresi, Lazkiye, Kalamun, Yabrud'da mücadele etmektedir.

İslam Devrimi Muhafızları Ordusu

IŞİD'in yabancı savaşçı toplama yönteminde olduğu gibi Suriye'de Şii cihadı için de sosyal medya ve internet ortamındaki çeşitli forumlar aktif bir şekilde kullanılmıştır. İran ve Irak'ta internet üzerinden savaşçı toplanırken Lübnan'da doğrudan Hizbullah aracılığı ile katılım sağlanmıştır. Iraklı Şii dini lider Ayetullah Ali Sistani Suriye'de ayaklanmanın ilk dönemlerinde Suriye'de cihat için fetva vermemiştir. Bu nedenle İran Sistani'ye yakın olduğu bilinen ve Suriye'de cihadı destekleyen Iraklı dini ve askeri liderler üzerinden Iraklı Şii'leri örgütlemeye yönelmiştir.⁶ İran'da da dini

lider Hamaney'in Suriye'de cihada gidilmesi yönünde bir fetvası söz konusu değildi. Buna karşın İran yönetimi ikinci derece din adamları üzerinden halkı Suriye'de cihat için teşvik etmiştir. İran dini lideri Ayetullah Ali Hamaney'e yakınlığı ile bilinen bir internet sitesinde, İranlılara "Suriye'de savaşma çağrısı yapılmış, Suriye'deki kutsal mekanların korunmasının tüm Şii'lerin görevi olduğu vurgulanarak, gönüllülerin başvuruları için telefon ve isim listesi yayınlanmıştır."⁷

2013 yılının ortaları ile beraber Suriye'de savaşan Iraklı Şii milis güçler çatı örgütü olarak Ebu Fadıl Abbas

Tugayı kuruluşunu ilan etmiştir. Çoğunluğu Iraklı ilk dönem yabancı Şii savaşçılar temel olarak Şam'da Şii-iler için kutsal mekanlardan biri olan Seyyide Zeynep Türbesi'ni korumak için ülkeye gelmiştir.⁸ İlk dönem savaşçıların büyük bölümü Ebu Fadıl Abbas Tugayı'na bağlıydı ve Iraklı, Suriyeli, Lübnanlı ve Afgan Şiiilerden oluşuyordu. Buna karşın örgütün savaşçılarının çoğunluğunu Iraklılar ve lider kadrosunu da yine Iraklı farklı milis güçlerin komutanları oluşturmaktaydı.⁹ Iraklı savaşçıların büyük bölümü ise Irak İslam Yüksek Konseyi'ne bağlı milis güç Bedir Örgütü, Sadr Grubuna bağlı Mehdi Ordusu'ndan ayrılanların oluşturduğu Asaib Ehlul Hak ve Irak Hizbullahı'na bağlı savaşçılardan oluşuyordu. Iraklı Şii milis liderleri verdikleri röportajlarda Suriye hükümeti ve İran'ın Suriye'de savaşan Şii milis güçlere silah desteği verdiğini, İran'ın Irak'tan Suriye'ye gönüllü savaşçı gidişini örgütlediğini açıkça

ifade ediyordu. Savaşçılar İran'daki kamplarda eğitiliyor ve Suriye'deki yerel kontaklar sayesinde ülkeye girişleri sağlanıyordu.¹⁰ 2012 yılında Şam'da Suriyeli muhalifler tarafından 48 İran vatandaşı yakalanmıştı. Muhaliflerin İran askeri olduğu iddiaları konusunda İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salihi bir açıklama yaparak "Suriye'de silahlı muhalifler tarafından kaçırılan 48 İranlılar arasında emekli İranlı Devrim Muhafızları üyeleri olduğunu" kabul etmişti.¹¹ Bu açıklamanın gösterdiği üzere İran milis güçleri desteklemenin ötesinde bizzat sahada çatışmalara katılıyordu. Şii milis güçler Seyyide Zeynep Türbesi'ni korumak üzere Suriye'ye gelseler de Özgür Suriye Ordusu'na karşı rejim ordusu ile ortaklaşa operasyonlar düzenliyordu.¹² Sonraki süreçte Irak'ın diğer önde gelen Şii milis güçleri olan Seyid Şüheda Taburları, İmam Hüseyin Tugayı, Irak Hizbullahı, Ammar bin Yasir Tugayı ve Hareket

Suriye'de yabancı Şii savaşçıların çoğunluğunu Irak ve Lübnanlılar oluşturmakla birlikte IŞİD örneğinde olduğu üzere dünyanın birçok bölge ve ülkesinden Suriye'de rejim saflarında savaşmak üzere giden gönüllü savaşçılar mevcuttur.

Hizbullah Nujaba Tugayları da El Abbas Tugayı çatısı altında Suriye’de savaştıklarını açıklamaya başlamıştır. Aralık 2013 tarihinde Iraklı Şiiiler arasından Suriye’de cihat için adam toplamak üzere “Seyyide Zeynep’i Savunma Seferberliği için Halk Komitesi” adı altında bir çatı yapılanma kuruldu. 2014 yılı ile beraber daha fazla grup Suriye’deki varlığını ilan etmeye başladı. Bu gruplar arasında Hareket Hizbullah Nujaba’nın alt grupları olan Saraya Horasani, Faylak Vadul Sadık Kolordusu, Esedullah Galip gibi Iraklı milis güçler yer almaktaydı.

Suriye’de yabancı Şii savaşçıların çoğunluğunu Irak ve Lübnanlılar oluşturmakla birlikte IŞİD örneğinde olduğu üzere dünyanın birçok bölge ve ülkesinden Suriye’de rejim saflarında savaşmak üzere giden gönüllü Şiiiler mevcuttur. Arap olmayanlar arasında en büyük katılım Şii Afganlar arasındadır. Taliban baskısı nedeniyle ülkesinden ayrılarak İran’a yerleşen 500 bin ve Suriye’ye göç eden 2 bin civarındaki Şii Afgan arasından katılım söz konusudur. Fatimiyun Tugayı ve Hizbullah Afganistan Şii Afganların yer aldığı milis güçler olarak Suriye’de

savaşmaktadır. Afganlar bu iki Tugay'ın yanı sıra Iraklı milis güçler Asaib Ehlul Hak ve Zülfikar Tugayı bünyesinde de savaşmaktadır. Suudi Arabistan Şiileri arasında faaliyet gösteren Hizbullah'na bağlı savaşçılar yer almakla birlikte Körfez ülkelerinden katılım azdır. Yemen'den Ensarullah ile bağlantılı Zeydiler, Pakistanlı Şiiler, Hindistan'daki Şiiler, Somali ve Fildişi Sahili gibi Afrika ülkelerinde yaşayan Şii nüfus içinden gönüllüler ve hatta ABD ve Kanada vatandaşı Şii Arap kökenli savaşçılar Suriye'de rejim yanlısı milis güçler bünyesinde mücadele etmektedir.¹³

Suriye'de rejim yanlısı ve İran destekli milis güçlere yabancı savaşçı katılımını sağlayan öncelikle dini motivasyondur. Ancak bunun yanı sıra bu desteğin son derece realist bir tarafı bulunmaktadır. İran, Irak ve Lübnanlı Şii güçler, Suriye'deki çatışmanın sonucunu kendi kaderlerini belirleyecek bir mücadele

olarak değerlendirmektedir. Bu açıdan sadece "Şii dostlarını" desteklememekte kendi yaşamsal çıkarlarını savunmak için de mücadele etmektedirler. Bütün bunlara ek olarak düzenli maaş ödemeleri gibi ekonomik ayrıcalıklar da Suriye'ye gidişi teşvik etmektedir.¹⁴

Suriye'de milisleşme ve siyasi çözüm

Suriye ordusu 100 binin üzerinde asker kaybı ile hem insan kaynağı hem de ateş gücü açısından neredeyse yarı yarıya bir küçülme yaşamıştır. Savaşın uzaması ve silahlı muhalefetin askeri olarak sonlandırılmaması ile ordunun savaşı sürdürme iradesinde zayıflama ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süreç içinde ordunun açığını kapatmak üzere USG, Hizbullah ve Iraklı aktörler başta olmak üzere çeşitli milis güçler giderek öne çıkmaya başlamıştır. Başlangıçta rejim güçlerine destek olarak oluşan yapılar giderek etkinliğini artırmaya başlamış

Suriye'de rejim kanadında milis güçler zaman içinde kontrolü ele geçirirse siyasi çözüme ulaşacak ve barışı yapacak taraf bulmak mümkün olmayacaktır.

ve rejimin bu güçlere bağımlılığı artmıştır. Sürecin devamında merkezi otoritenin etkisini kaybetmesi ve milis güçlerin kendi yerel çıkarlarını takip ettiği Irak benzeri parçalı bir yapı ortaya çıkma riski söz konusudur. Halen Şii yabancı savaşçılar rejimin hayatta kalma stratejisinde önemli yer tutmaktadır. 2015 yılı ile beraber bir taraftan Suriyeli muhaliflerin diğer taraftan IŞİD'in rejim karşısında ilerleme sağlaması Esad yönetiminin kontrol ettiği bölgelerde ayakta kalabilmek için İran yardımı ve yeni Şii yabancı savaşçı dalgasına olan ihtiyacını artırmıştır. Mayıs 2015 ayında rejimin gerilemesine paralel olarak Suriye'ye giden Şii yabancı savaşçı sayısında artış ortaya çıkmıştır.¹⁵

Milis güçlerin önemli bir kısmı İran tarafından destek almaktadır. Var olma yok olma mücadelesi içinde olan Esad rejimi için bu destek hayatidir. Ancak diğer taraftan muhtemelen rejim de bazı bölgelerde durumun kendi

kontrollerinden çıkması ve ülkenin İran kontrolü altına girmesinden rahatsızlık duymaktadır. İç savaş sırasında bedel ödeyen rejim taraftarı aktörler muhtemelen hiçbir beklenti içinde olmaksızın Suriye'den çekilmeyecektir. Dolayısıyla her ne kadar imkansız olsa da rejim iç savaş kazanırsa dahi bu zafer rejimin olmayacağı için dış aktörlerin kontrolüne geçmiş bir Suriye ortaya çıkacaktır. Bu konuda rejimin en fazla İran ile mücadele etmek durumunda kalacağını söylemek mümkündür.

Gelişmekte olan bu riske karşın Suriye ordusu ne olursa olsun düzenli ve rasyonel hareket etme kapasitesi olan bir yapıdır. Suriye'de devlet aygıtının tamamen çökmesi beklenmeden çözüme ulaştırılması gerekmektedir. Milis güçler zaman içinde rejim kanadında kontrolü ele geçirirse siyasi çözüme ulaşacak ve barışı yapacak taraf bulmak mümkün olmayacaktır.

Kaynakça

- 1 Zeina Karam, Qassim Abdul-Zahra, "Iraq Militia Return From Syria To Fight Insurgents", 21 Haziran 2014, http://www.huffingtonpost.com/2014/06/21/iraq-militia-syria-_n_5518228.html
- 2 Suriye Geçici Hükümeti Başbakan Vekili Nadir Osman ile yapılan görüşme; Gaziantep, 29 Nisan 2015.
- 3 Will Fulton, Joseph Holliday, Sam Wyer, Iranian Strategy in Syria, Institute for the Study of War, Mayıs 2013, <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/IranianStrategyinSyria-1MAY.pdf>.
- 4 Will Fulton, Joseph Holliday, Sam Wyer, Iranian Strategy in Syria, Institute for the Study of War, Mayıs 2013, <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/IranianStrategyinSyria-1MAY.pdf>.
- 5 Bu bilgiler Phillip Smyth, "The Shiite Jihad in Syria And Its Regional Effects" raporundaki verilerden derlenerek hazırlanmıştır.
- 6 Phillip Smyth, "The Shiite Jihad in Syria And Its Regional Effects", The Washington Institute, Şubat 2015, <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138-v3.pdf>.
- 7 "İran, Suriye'de savaşacak gönüllüler arıyor", TimeTurk, <http://www.timeturk.com/m/haber.asp?id=659768>.
- 8 Christopher Anzalone, "Zaynab's guardians: The emergence of Shi'a militias in Syria", Combating Terrorism Center at West Point, 23 Temmuz 2013, <http://www.openbriefing.org/issuedesks/politicalviolence/the-emergence-of-shia-militias-in-syria/>
- 9 Phillip Smyth, "The Shiite Jihad in Syria And Its Regional Effects", The Washington Institute, Şubat 2015, <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138-v3.pdf>.
- 10 Christopher Anzalone, "Zaynab's guardians: The emergence of Shi'a militias in Syria", Combating Terrorism Center at West Point, 23 Temmuz 2013, <http://www.openbriefing.org/issuedesks/politicalviolence/the-emergence-of-shia-militias-in-syria/>
- 11 "Tahran: Bazıları emekli devrim muhafızı", Al Jazeera Türk, 8 Ağustos 2012, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/tahran-bazilari-emekli-devrim-muhafizi>
- 12 Christopher Anzalone, "Zaynab's guardians: The emergence of Shi'a militias in Syria", Combating Terrorism Center at West Point, 23 Temmuz 2013, <http://www.openbriefing.org/issuedesks/politicalviolence/the-emergence-of-shia-militias-in-syria/>
- 13 Phillip Smyth, "The Shiite Jihad in Syria And Its Regional Effects", The Washington Institute, Şubat 2015, <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138-v3.pdf>.
- 14 Nick Paton Walsh, "Afghan' in Syria: Iranians pay us to fight for Assad", CNN International, 31 Ekim 2014, <http://edition.cnn.com/2014/10/31/world/meast/syria-afghan-fighter/>
- 15 Phillip Smyth, "Assad Strikes Back", Foreign Policy, 27 May 2015.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr